

Lukács István Tu es sacerdos! Gondolatok

Mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.



Impresszum

Lukács István
Tu es sacerdos!
Gondolatok

Nihil obstat
Joannes Novák
Soc. Sal. censor

Imprimi potest. No. 3727/1947
Rákospalota, die 5 Septembris 1947.
Joannes Antal
inspector

Imprimatur. No. 3170/1947
Vacii, die 27-a Maii 1947
† Josephus Episcopus

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1947-ben jelent meg a Szalézi Művek *Lelkiélet Kiskönyvei* sorozatának 74. köteteként a Szalézi Művek kiadásában. Az elektronikus kiadás engedélyét a Szalézi Szent Ferenc Társasága – Don Bosco Szaléziak adta meg. Ezt az elektronikus kiadást a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár elvei szerint korlátlanul lehet lelkipásztori célokra használni. Minden más jog a szaléziaké.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
O sacerdos, quis es tu?	4
Laudate Dominum!	5
Az én rendeltetésem	7
...Minden a tietek; ti pedig Krisztuséi vagytok... (1Kor 3,22)	8
Eszközök a cél eléréséhez	10
„Tradidit semetipsum ...”	12
Hűség az őrhelyen	14
A juhok nyomában	15
Az áldozat	16
Exemplum esto fidelium	17
A szív áldozata	18
Vir Dei	19
Szűz Mária és a pap	21
Juxta crucem	22
„Legeltessétek Isten nyáját... szívből, mint a nyáj példaképei” (1Pét 5,2–3)	23
A halálos bűn a pap életében	25
A szépség kapujában	26
„Statutum est ...”	27
A keserű és a boldog halál	28

O sacerdos, quis es tu?

O sacerdos, quis es tu?

Non es tu, quia Deus es.

Non es tui, quia servus omnium.

Non es tibi, quia sponsus Ecclesiae.

Non es ad te, quia mediator ad Deum.

Non es a te, quia de nihilo. Quid ergo?

Nihil et omnia, o sacerdos!

Laudate Dominum!

Dicsérjétek Őt fénylő csillagszemek!
 Dicsérd, te tenger, pihegő kék vizeddel!
 Dicsérjétek, ti mezőn nyiladozó virágok!
 Dicsérd te is, nesztelenül tovaröppenő madár!
 Áldjátok Őt, óriás hegyek!
 Áldjátok, ti mélységben pompázó korallszigetek!
 Az Ő szépségét hirdesd, te kőbe álmodott gót torony
 és te fenyves is, sudárló törzseiddel!
 Neki hódolj, te kultúra, mely fényjeleiddel és
 motorbúgásoddal ott lüktetsz a körutakon! ...
 Áldjátok Őt, ti ujjongó vagy összetört emberszívek!
 De leginkább áldjátok Őt ti, az ég követői: fölszentelt papok!

Laudate Deum!

Áldom Őt azzal a huszonnégy vénnel, akik leborultak a trónus előtt, földre tették aranykoronájukat, és megcsendült ajkukon a dicséret: „Méltó vagy, ó Urunk, Istenünk, hogy tied legyen a dicsőség és a tisztelet és hatalom, mert te teremtettél mindent, és a te akaratom által jöttek létre és teremtettek!” (Jel 5,11)

A tenger nem volna tenger, ha nem háborogna, a csillag nem lenne csillag, ha nem ragyogna, és az ember sem lenne ember, ha nem vágyódnék titokzatos módon az Isten felé, és ennek a vágnak nem adna színt, formát, megnyilatkozást. A görög tragédiák zord kórusaitól a középkor kalandor-költőin keresztül a modern irodalom rokkantjaiig, de sokszor hallunk ilyen önmarcangoló hangokat: „De szeretném, ha volna Isten, Ha volna, s úgy volna, ahogy A fák vannak, s ha itt közöttünk Röpködnének az angyalok.” (Szabó L.)

Minden ember lelke szomjas a fényre: vágyódik az Isten felé, mint ahogy az éjjeli bogár a lámpafény irányába röpköd, és ahogy a nap felé fordul a virág. Megsejtheti velünk az Isten szépségét, akár a tenger lenyűgöző fönsége, vagy a mérhetetlen csillagos ég. Teljes fogalmát azonban csak a szeretet alapján lehet megérteni: „Örök szeretettel szeretlek téged, azért könnyőreletességemben magamhoz vontalak téged” (Jer 31,3)

a) Mivel örök szeretettel szeretett engem, azért teremtett. Tehát Ő az én alkotóm. Bárhová nézek, minden teremtett lény az Ő hatalmasságát hirdeti. Mint ahogy ősszel a szántóvető elszórja a magot a barázdák fekete hantjai közé, úgy hintette szét egyszer az Úr az égen a csillagvilágokat ... A hallgató fák a hegyek csúcsain, a pipacsfoltok az út mentén egyaránt Őt magasztalják. Ráfael híres képén, az Athéni iskolán, ott látjuk a két görög bölcselőt: Plátót és Arisztotelészt. Aristotelész a földre néz, Plátó pedig a csillagokra veti tekintetét. Az ember is, nézzen bárhová, akár az égre, akár a földre, mindenütt az Isten nyomára bukkan, és kénytelen vágyódva felkiáltani: Uram, milyen nagy is vagy Te!

És ez a hatalmas Isten szeret engem. Ha a csillagvilágok lehullanak az égről, nem törődik vele, ha egy napon elhervadna a földön minden virág, nem lenne szomorúbb. De engem, az embert nagyon szeret. Belőle szakadt ki a lelkem a teremtés pillanatában, mint a napból a tüzes bolygó. Járom a végtelen világűrt, és Ő arra vár, hogy hozzá visszatérjek. Hozzá: az ősohhoz, a teremtőhöz. Mélyen átgondolom a zsoltáros szavát: „Kevéssé tetted őt kisebbé az angyaloknál.” (Zsolt 8,6)

b) Tehát az én céloim az Isten: „Isten azért teremtette az embert, hogy Urát, Istenét dicsérje, szeresse, imádjá és neki szolgálva végül üdvözüljön.” Elolthatatlanul él bennem a vágy Isten után: „Szomjazza lelkem az erős, élő Istent.” (Zsolt 41,3) „Sóvárogva vágyik lelkem az Úr

udvaraiba. Ujjongva eped szívem és testem az élő Isten után.” (Zsolt 83,3) Szent Ágoston, Paul Claudel, Jorgensen, Gertrud von Le Fort, Coppèe, Huysmans, Chesterton, Francis Jammes, Papini, Mauriac, Newman szintén nem tudtak megnyugodni, amíg templomok mélyén vagy az élet kusza harcaiban rá nem bukkantak, meg nem találták.

Az Isten fogollyá tesz, bilincsbe ver. Lelkünkbe akarja égetni az arcát ...

Mennyivel más vagyok én, mint a madár. A madár fészket rak: csalitok mélyén, bokrok ágbogán. És ha kigyulladnak az égen a csillagszemek, énekel, önfeledten, boldogan. De ez az ének nem tudatos meghódolás. Önkénytelen kicsordulás csupán, mint ahogy kibuggyan a forrás és kifeslik a bimbó. Nem tud himnusszá válni. De az én életem ének, költemény: örök, elmúlhatatlan akkord. És közben hallok egy másik dallamot, amely annál közelebb jön hozzám, minél jobban múlnak az életem napjai. Eljön az idő, amikor az én himnuszt dobogó szívem egy ütemben ver majd az Isten szívével.

„Szívünk minden dobbanása Isten dolga, Ő tudja, hányszor dobbant, Ő tudja, mennyi van még hátra. Ez a gondolat kiapadhatatlan öröm forrása.” (Julien Green, Naplórészlet)

Az én rendeltetésem

Rendeltetésem van Egyházam és az emberekkel szemben.

a) Az Egyház Krisztus szépséges jegyese. Éppen a szépségéért irigylik annyian. Mily meghatóan éneklir róla a költő:

„Szolgáidon olyan ruhák ragyognak, miknek aranya sohasem fakul el, s a te nyelvedben száz harang rezeg –

imádságod mint tölgyerdők zúgása, zsoltáraid akként morajlanak, akár a zúgó tengerek.

Minden dogmád: Hymalája hegycsúcsa, nem érhet hozzá embersaru, –

amit feloldasz, fel van oldva, és ha megkötsz bármit: orkánok szele a megkötött csomó körül hiába fű.” (Gertrud Le Fort).

Ennek a tündöklő Krisztus-menyasszonynak lettem védője a felszentelés pillanatában.

Halljam elsüllyedni századok rétegein át a szentek szavát! „Presbyteros ad custodiam sponsae suae tamquam vicarios suos reliquit.” (Petr. Bles.: Serm. in Synod.) Hasonlóan ír Szent Bernát is: „Sponsae custodes, amici, necessarii, domestici.”

Tehát én védem ennek a krisztusi jegyesnek a szépségét! A lovagja vagyok.

De az Egyház nemcsak Krisztus araja, hanem egyben az Üdvözítő titokzatos teste is. A pap pedig – Damiani Szent Péter szerint –, egy tag, szerv ezen a misztikus testen: „Pars membrorum Christi prima.” Én vagyok a szem, amely kémleli a távolságokat, a hamis tudományok lidércfényeit. Én vagyok a kar, amely segít, fölemel és fájó sebeket gyógyító írral mosogat. Én vagyok a szív, amely szeret és szétlöki az isteni vért a kehelyből az emberi szívekbe.

Ó, mennyire illenek rám is a Szentírásnak Józsefről mondott szavai: „Kedvet találja a gazdája előtt, s öneki magának szolgál, s az őt rendelé mindene fölé, rábízta házáat, és átadta neki mindenét, s így ő viselte gondját mindenének.” (Ter 39,4)

b) De rendeltetésem van az emberekkel szemben is. Szent Jeromos azt mondja rólunk, papokról: „mundi salvatores”, a világ üdvözítői vagyunk.

Uram, hogyan is mondtad főpapi imádban? „Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket...” S miközben elhangzottak szavaid, engem is láttál, a magyar rónák és városok huszadik századi papját. Én is hirdetem megtestesüléset szent misztériumát. Az én lábam is viszi az Evangéliumot. Nem hosszú utakon, mint Szent Pál. De hiszen Teelötted a kórházi folyosó és az iskolaterem is hosszabb távolságnak számíthat, mint a kincskereső karavánok sok száz kilométeres útjai, mert a szívekhez vezet. Amikor ezeket az utakat járom, és keresem azokat, akikhez Tőled küldetésem van, a Te szavaiddal imádkozom én is az Atyához: „És én megismertettem velük a te nevedet, s meg fogom ismertetni, hogy a szeretet, mellyel engem szerettél, bennük legyen és én öbennük.” (Jn 17,22–23)

Uram, Te azt akarod, hogy apostoli életem mások számára termékeny legyen. „Ut fructum afferatis et fructus vester maneat.” Igen, én is fa vagyok. De nem vagyok-e csupán virágos fa, amelyről minden szirmot sárba szór a szél? ...

„Légy béketűrőssel, Uram!” –kérlek én is az evangéliumi szőlőskert vincellérével.

...Minden a tietek; ti pedig Krisztuséi vagytok... (1Kor 3,22)

a) Minden az enyém ...

A csillagok, hogy szívembe lopják a magasságok üzenetét. A tenger, hogy megcsodáljam benne az isteni nagyság mélységeit. A művészet, amely kell, hogy az örök Szépség felé lendítsen. Enyém a kétezer éves Egyház, amely megkeresztelte pogány őszömet, s így szól hozzám: „tudok szavakat, melyekben hatalom zúg, erő a földek s tengerek felett, szavakat, amelyektől megjuhászodnak a zivatarok és vizek viharai, mint békélt gyermekek úgy elsimulnak.” (Gertrud v. Le Fort.) Enyéme a dogmák zárt, fénylő, kemény rendszerükkel. A gyóntatószék, ahol porba hajtom vétkes fejem. Enyéme a breviárium lila szalagjai közt csillogó meleg imák... A szentek. A középkori cellákban megszületett himnuszok. A tornyok hajnali harangzúgása. Az életből fakadó sok, színes, nemes öröm. Ó, ez mind az enyém, mert „Isten közreműködött mindent azok javára, akik őt szeretik.” (Róm 8,28)

b) Minden az enyém, csak saját magammal nem rendelkezem.

Én az Istenéi vagyok. Hacsak kereszténynek nevezem is magam, már akkor sem vagyok a magamé. Christianus dicitur, qui Christi est –, mondja Szent Tamás. Ha pedig Isten megadta azt a nagy kegyelmet, hogy mint pap még forróbban szeressem, akkor különösen vonatkoznak rám az Apostol szavai: „Aki pedig az Úrhoz ragaszkodik, egy lélek övele.” (1Kor 7,17) Élek, pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.” (Gal 2,20) Hányszor megfeledeztem ezekről a súlyos szavakról is: „Ne bántsátok meg az Isten Szentlelkét, akivel meg lettetek pecsételve.” (Ef 4,30)

Az Isten csalogat magához, mint az anya a gyermekét, mint a tulajdonát. És én, akit elhalmozott a szabadakarati kegyelmével, hányszor ellenszegülök! Ha annak a csepp víznek is, amelyet a pap felajánlásakor belecseppent a kehelybe, szabadakarata volna, talán az is ellentmondana, és nem akarna egyesülni a borral, hogy az átváltozás pillanatában Krisztus vérévé legyen. És mi lenne akkor a sorsa? Vagy a szennycsatornába kerülne, vagy egy virágcserepbe!

Uram, én naponta átváltoztatom a kenyeret szent testedd és Te hagyod magad. Add meg a kegyelmet, hogy én is teljesen Reád hagyatkozzam. A te akaratoddal szemben ne legyen más vágyam, és így valóban „egy lélek” legyek Teveled.

A Tied akarok lenni és nem a csatornáé, a szennyé!

„Hogyan lehetne megváltoztatni életemet? Belülről. Hiába égetek el könyveket és kéziratokat. Ezzel még nem mondok le semmiről; új szívet kell kérni, s a többi nehézség nélkül megtörténik. Mindig meglepődöm, s kissé megrémülök, ha olyan embereket látok, akik azt képzelik, szép képeket, ritka bútorokat, értékes könyveket birtokolnak, holott ennek éppen az ellenkezője igaz: mindezek a tárgyak urai azoknak, akik tulajdonosaiknak gondolják magukat. Hányan elmondhatnák: „egy Pollaiulo bronzszobor, két tizenhatodik századbeli szekrény, egy Delacroix-vázlat szolgája vagyok...” S minél gazdagabb az ember, annál számosabbak és zsarnokosabbak ezek az urak.” (Julien Green)

Ha teljesen átadom Neked magam, Uram, akkor megváltozik egész egyéniségem. Akkor szentté válok, és képes leszek olyan lelki finomságokra, mint Borgia Szent Ferenc. Egy téli estén csönget a zárda kapuján. Nem jön senki ajtót nyitni. Ismét csönget, de hiába. Nem hallják meg odabent. És reggel, amikor a kapustestvér megtudva a történetet, bocsánatot kér, a szent kedves finomsággal így szól: „Nincs szükség bocsánatra. Élveztem, hogy mint hullongatja rám a jó Isten a fehér hópihéket...”

Igen, igen, Uram! Én is belevetem magam a helyedbe. Változtass át! A Tied vagyok. Elmondom Szent Ambrussal: „Tuus sum ego, apostolorum vox ista. Non potest dicere

saecularis, tuus sum; plures enim habet dominos. Non est ergo Christi, nisi qui est alienus a crimine; non est Christi, nisi qui potest semper se Christi servulum demonstrare.”

Eszközök a cél eléréséhez

Mindaz, ami körülvesz itt a földön: szépség vagy durva vonalak, szende édesanyjai mosoly vagy dermedt halott arc, a napszállta ködében homályosodó táj vagy fényben megvillanó havas bérc, klasszikus művek vagy a szentek írásai, melyekből a lélek titokzatos mélyvizei buggyannak elő, mind csak azért vannak, hogy engem az Istenhez való eljutásban segítsenek.

Ez a világ tehát Jákob-létra. Csak híd és nem puha fészek, Isten a fészek. Minden lény és minden fogalom csak lépcső, mely közelebb vihet az Istenhez. „Ha csak azt tudnák az emberek, hogy az egész ég keblünkbe fér, és hogy az örökkévaló bennünk pihen, hogy a Mindenség hangja minden pillanatban szól hozzánk, az eső morajában, egy madár dalában, néhány vonásban, melyet egy négyszögletes papírra vetett egy művész, Bach egy prelúdiumában ... Csak a süketek és vakok mennek át az életen anélkül, hogy annak szüntelenül feltörő szépsége rájuk nehezednek.” (Julien Green: Naplórészlet)

Az én lelkembe is beleharsog az az égi szózat, amely így szólt Szent János apostolhoz: „Jöjj fel ide, és megmutatom neked mindazt, aminek ezek után történnie kell.” (Jel 4,1)

a) Följuthatok, ha megismerem az Istent. „Isten dicsőségét beszélik az egek, és keze művét hirdeti az égbolt.” (Zsolt 18,2) Évezredek át hogyan keresi az ember az Istent! Keresi villámlásban, csillagokban, rengetegeket sötét ölében. Keresi a modern ember is. „Hiszek Michelangelóban, Velasquezben, Rembrandtban; hiszek a vonalak hatalmában és a színek misztériumában, az örökkévaló szépségben, mely megvált minden bajainkban; hiszek a művészet hivatásában. Amen. Amen.” – írja Bernard Shaw. Szegény ősemlék és szegény modern bölcselők! Ők nem jutottak el a tündöklő evangéliumi szavakig: „Az Isten országa bennetek vanon.” Az az örök élet, hogy megismerjük az Atyát, és aki Őbenne van, a Fiút!...

b) Szeressem az Istent! Ő is szeret. Végtelen szeretete melegít a napsugár csókjában, amely gyümölcsöt érlel és bimbót fakaszt. Az Ő szeretetét szívom magamba az éltető levegővel. Szeretem-e az Istent? Eszembe jut-e, hogy nem jégmezők vezetnek Hozzá, hanem a szeretetnek titokzatos, meleg ösvényei?

„Drága kis madarak!” – állt meg egy alkalommal a szent arsi plébános egy fa mellett, és kebléből előtört a zokogás – „titeket az Isten arra teremtett, hogy daloljatok és ti énekeltek is! Az ember pedig, akit az Isten alkotott, hogy szeresse Őt, nem tudja szeretni! ...” Ó, mikor jön el az én lelkembe is a pillanat, amikor – mint rozoga házról a vakolat – lehull rólam minden terméketlen hiú álom, s felszáll szívemből a dal: Deus meus et omnia!? Mikor tudlak egyedül Téged szeretni, és Neked úgy örülni, mint az a kalitkából elröppent madár, amely megszabadulva a rácsok mögül, az erdő ünnepélyes csendjében zengi el a szabadság első, boldog énekét?

c) Szolgáljak neki! Hiszen az Ő magasságos szavára szerteriadtak a vizek és fölemelkedtek a hegyek. (Zsolt 103,7–8) A szél és a tenger is teljesítik parancsait. (Mk 4,40) „Elküldi a fényt, s az elmegyén, és ha hívja, remegve engedelmessé válik neki. A csillagok örömmel ragyognak őrhelyükön, ha hívja őket, azt mondják: „Itt vagyunk!” – És készséggel ragyognak alkotójuknak.” (Bar 3,33–35)

Csak az ember a rendbontó ebben az összhangban. Mint sötét éjszakán egy vérfagyasztó sikoly, úgy tört fel a földről az első bűn. És csodálatos! Nem roppant össze a világ, nem zuhantak alá a csillagok. „Az Isten hosszútűrése ez”, – mondja Tertullianus.

Nehéz engedelmeskednem, szolgálnom? Természetes. Földből is vagyok, és néha elhal bennem a magasságok üzenete, néha nem hallom a harsonaszót, mint Szent János. Mielőtt azonban kimondanám a végzetes luciferi szót: „Nem szolgállok Neked, Isten!” – fontolgassam magamban ezt a három kérdést:

Ki tud többet: az Isten vagy én?

Ki szeret engem erősebben: Ő vagy én?

Ki akar nekem jobbat: az Isten vagy én?

E gondolatok mélységein gondolkozva, együtt zenghetem én is a Zsoltárossal: „Érjen bár elnyomás és szorongatás engem, parancsolataidról elmélkedem. Bizonyosságaid igazak örökre, adj értelmet nekem, hogy életem legyen.” (Zsolt 118,143–144.)

„Tradidit semetipsum ...”

Ha az Úr Jézus a huszadik század aszfaltos útjait járná, és a füstölgő gyártelepek udvarán hirdetné az Evangéliumot, vajon színes példabeszédei hozzásimulnának-e a modern élet hangulatához: a villamos csengéshez, a rádióhoz, a repülőgéphez? Legalább valamennyire biztosan. Nehezen hihető azonban, hogy a jópásztor helyett a kötelességtudó mozdonyvezetőről vagy a bátor hajóskapitányról beszélne, aki inkább hősiiesen a halál áldozata lesz, hogy az utasokat megmentse, helyét azonban el nem hagyja. A jópásztor példabeszédekben sokkal több a mélység, az élet való tükrözése, apró áldozathozatala, amely minden pásztor életében megtalálható. Talán ezért is lett az Úr Jézus a jó pap ábrázoló képe.

Mint a történelem minden alkotó embere, én is eszményképet keresek. Nekem azonban, a szociális kérdés és a modern problémák lelkipásztorának sokszor nincs elég erőm ahhoz, hogy lélekben visszaröppenjek kétezer évet, és az Evangélium lapjain keresztül az igazi Jópásztor alakját önmagamban is megfessek. Inkább csak közeli kortársaimat figyelem, ezeknek az enyémhez hasonló életét, és nem veszem észre, hogy a tőlük ellesett jellemvonások színes sugarak, a Fehér fénynek, Krisztus egyéniségeinek szétbontott kévéi.

A jópásztori papi eszmény legteljesebb foglalatja ez a szentpáli mondat: „dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis.” Igen, szeretni másokat a lélek teljes rugalmasságával és üdeségével. „Átadni magunkat” a hívek használatára, a szenvedések és bizonytalanságok rémeitől meg nem ingatva. Eszményi pap csak akkor leszek, ha szívem szeretetet, önzetlenséget sugároz. Talán sohasem volt ez annyira időszerű, mint éppen napjainkban. Ez a század meg akarja inteni az emberi szeretetet, amely alatt sokszor a dantei bűnök szenvedélye vonaglik. Nekem pedig az isteni szeretetet kell megemberiesítenem, transzformálnom, a földi élet küzdelmes vagy boldog perceibe beleszónom.

Az Evangélium Jópásztorának huszadik századbeli megszemélyesítője volt az a melegszívű alföldi pap is, akiről Kovács Sándor így írt a Nemzeti Újság egy régi számában: „Néhány esztendővel ezelőtt a debreceni belgyógyászati klinikára bevittek egy beteget. Nem hétköznapi eset volt ez a betegszállítás. Valahol a Hortobágyot szegélyező falvakban, tanyákon megbetegedett egy tizennégy éves parasztfiú. Orvos nincs a közelben s a tanyavilág papja, jegyzője, tanítója csak annyit lát rajta, hogy iszonyú fájdalmai lehetnek, mert állandóan jajgat. Végül is a jegyző kiadja a parancsot:

– Be kell vinni a debreceni klinikára!

A gyereket nagy ügyel-bajjal fel is rakják a szekérre, hogy vigyék a tíz kilométerre levő vasúti állomásra, de alig indít a ló, a gyermek ordít, mint akit ölnek. Próbálják másképpen fektetni, párnákkal jobban óvni, nem használ: a kocsirázás rettentő fájdalmakat okoz. Ekkor érkezik oda a plébános, egy negyven év körüli, tagbaszakadt, hatalmas szál ember. Látja, hogy nem mennek semmire, s odaszól az embereknek:

– Vegyék le azt a gyereket!

Megfogadják a szót egyszerre, s várják, hogy most mi következik. A plébános úr pedig ölébe veszi a beteg gyermeket, viszi gyalogszerrel a tíz kilométeren egészen az állomásig, ott felszáll vele a vonatra, beviszi Debrecenbe, a városban gyalog viszi a négy kilométerre lévő klinikai telepre s a belgyógyászaton leteszi az orvosok előtt:

– Tessék megvizsgálni ezt a beteget!

Az eset után az egyik orvos így nyilatkozott:

„Soha még ilyen különös érzés nem vett rajtam erőt, mint akkor, amikor ezt a gyermeket gyógyítottuk. Lobízületi gyulladása volt, ami nem ritka betegség, de mégis úgy kezeltük, mint különleges esetet, hiszen az volt az érzésünk, hogy maga Krisztus lépett be ezzel a beteggel a klinika küszöbén.”

A jó pásztor szerető gondoskodásának és a „pertransire benefaciendo elvének hirdetése sokszor megnyilvánult a tömegek patkánybűvölőjének, Sonnenscheinnek életében is. Egyszer egy öreg anyókat hideg téli időben magával vitt az irodájába és meleg kávéfőzött neki. Szegény gyermekeknek babaruhát, bélyeget kéregetett és mozijegyet küldött nekik.

Párizs külvárosaiban a csavargók és tengődő nyomorultak jól ismerték Mortier abbét. Idősebb korában lett pap. Pedig ragyogó, fényes jövő csillogott felé. Az ő vágya azonban az volt, hogy Krisztust sugározza a sikátorok barakklakásaiba. Amikor elfoglalta helyét, mindenki bizalmatlanul nézett rá. Azt gondolták, hogy majd mindenbe beleavatkozik, parancsolni és basáskodni akar. „És íme, azt látták – írja P. Shandl S. J. – hogy az egykori századparancsnok szép egyszerűen behúzódik barakkjába és ott él csendben, a nélkül, hogy észre vétetni akarná magát... Amikor fogadta híveit – ezeket a csupa egyszerű embereket –, mesterkéletlen udvariassággal bánt velük.

– Leültetett bennünket –, kiált fel egy derék odavaló, őszinte meglepetéssel. Egy másik meg azon lelkendezik, hogy: „Érdekes, nem is tartott nagy prédikációt nekünk.”

Apró kis esetek, színes mozaikok. Azok lelkében azonban, akik részesei voltak, örök nyomot hagytak. Csak egy példa a sok közül. Dénes Gizella Névtelen pap c. könyvében nagybátyjának, egy áldozatos lelkű mecseki plébánosnak életét írta meg. Kedves az a jelenet, amikor az ősz, lelkipásztor halála után két Németországba vándorolt híve találkozik. Gyönyörű papi jellemet, nagy-nagy önátadást sejtet a köztük lepergő párbeszéd. „Tudod-e, Gáspár, mi újság otthon? Meghalt az öreg papunk. Itt a levél, most írták... Csak néztem. Azután vettem a levelet, olvasom, hát írják: meghalt... Csak néztünk egymásra Herberttel. Aztán úgy, ahogy voltunk, úgy munkából jövet, csak ráestünk az asztalra és sírtunk... Úgy sírtunk, mintha az apánk, az anyánk halt volna meg...”

Hűség az őrhelyen

Kell, hogy állandó erényem legyen a hűség az őrhelyen.

Nagy Szent Gergely írja: „... quid de gregibus agatur, quando pastores lupi fiunt.”

Örökké vádló szavak ezek azok ellen, akik elhagyják a bátyát, ahol őrséget kell állaniuk. A falusi esték csöndjében kísérti őket a város csillogó fénye, a társaság, a kártyaasztal. Mint ködbeburkolt hegylánc, eltűnik a kötelességérzet, a hűség a hivatás teendői iránt. Lassan átvedlenek farkasokká, a fény követeiből panaszkodó árnyakká válnak. Pedig a „papnak nem szabad panaszkodnia – írja Sheehan Patrik. A pap katona. A szélső őrszem kötelessége nem valami kellemes, de kötelesség. Az Egyházat nem a papok kedvéért csinálták, de a papok az Egyház kedvéért vannak.”

Jól érezte ezt a már említett mecseki plébános is, amikor így beszélt: „Ami engem illet, hát nem mozdulhatok bizony egykönnyen hazulról, de azért vagyok itt végre is: azért, hogy ünnepeiket szolgáljam. A pap akkor dolgozik legtöbbit, amikor más pihen és ünnepel.” Amikor betegen feküdt, egyszer csak – késő este volt – zörgést hallott. „Kocsi érkezett?” – kérdezte. „Nem kocsi jött – felelték hozzátartozói –, csak egy paraszt, a beteg tehene miatt. Más senki. Mondtuk, hogy jöjjön reggel.” „Reggel? – kiáltott haragosan szikrázva. – Reggel? Amikor most van bajban? Reggel? Hívjátok rögtön vissza! Rögtön hívjátok! A segítség csak úgy ér valamit, ha rögtön kapják. Menjetek!”

Másik kép. Az egyik párizsi betörő negyed utcáin fiatal pap bolyong. Nézi új munkahelyét, ahol Krisztus megafonja akar lenni. Az egyik utcasarkon fiatal csavargók csapatával találkozik. A pap láttára ijedten menekülnek. Az egyik azonban mégis csak megáll, hirtelen lehajol, követ kap kezébe, és teljes erejéből a pap arcába vágja. A támadó menekül, de a pap visszahívja, és kezében tartva a véres követ, így szól: „Barátom, köszönöm: Tudd meg, ez a kő, mellyel megdobtál, ez az első kő ahhoz a templomhoz, amelyet ezen a helyen építeni akarok.”

Hősies példák! Hányszor kell azonban magamra is gondolva, szomorú lélekkel elisméltelnem Nagy Szent Gergely szavait: „Ecce mundus sacerdotibus plenus est; tamen in messe Dei rarus valde invenitur operator, quia officium quidem sacerdotale sumpsimus, sed opus officii non implemus.” (Homil. XVII in Evang. n. 3.)

A juhok nyomában

A jó pásztor mindig a juhok nyomában jár.

Nem felejttem el Szent Pál mondását: „Pro Christo legatione fungimur.”

Hányszor nem érzem meg e szavak ősi zengését, a rám háruló gyönyörű kötelességet. Megfeledekzem arról is, amire Aranyszájú Szent János int: „Sacerdoti bellum est adversum daemones.” A sátánnak is megvannak a tanítványai, az evangéliuma, nyolc boldogsága, katekizmusa, ünnepei, szertartásai és egyháza: a synagoga satanae. Nem csoda tehát, ha mint résen a napsugár, az én lelkembe is be akar lopódzni. „Ecce adversarius in pectore tuo Christum conatur occidere.” (Szent Jeromos.) Mit tegyek? Megtorpanjak? Nem! Át kell ternelnem nyájamat a hínáron a csillagok felé. A legnehezebb pillanatokban is kell, hogy megbredjen a szívemben az erő tudata, és halljam az ígéretet: „Sufficit tibi gratia mea!” És ha mégis tombol a vihar, vajon nem illik-e rám is az Úr Jézus kijelentése: „Nondum usque ad sanguinem restitistis.”

Szalézi Szent Ferenc térítőútja alkalmával gyakran kelt át a Drance folyón. A keskeny pallót hó és jég borította. Csak térden csúszva tudott átvergődni, de azért ment! Nem egyszer véres nyomot hagyott maga után: egy papi szív hóba hullott virágait. Naponkint 3–4 szentbeszédet is mondott. Nem törődött azzal, hogy kevesen hallgatják. Egy ízben csak heten voltak a templomban, de azért legyőzve a kísértést, mégis beszélt, hiszen az Úr Jézus egyetlen személynék, a samariai asszonynak is prédikált.

A népszerűség megszerzése se a legkönnyebb dolog. Hogy igazán a jó pásztort lássák bennem, azért meg kell küzdenem, mint Flynn kanonoknak, a salette-i plébánosnak. Lhande beszél el, hogy „amikor először kezdett a hegy belsejében lévő területre feljárkálni, a kőművesek meg az ácsok az állványok tetejéről gyakran sértegették. Ilyenkor aztán azt a változatlan taktikát követte, hogy támadói közelében valami kis halmocskára, kőrakásra leült és szép csendesen elkezdte a breviáriumot vagy az újságot olvasni. Amikor aztán azok a heveskedők elfáradva vagy bátorságukat veszítve abbahagyták a kiabálást, a plébános odament hozzájuk és megszólította azt, aki lehangosabb volt a bandában:

„Jó napot, öregem! No kiadtad a mérget? Nagyon kedves! Hát hallod-e, holnap ugyanebben az órában megint eljövök, megint rá fogok ülni ugyanerre a kőrakásra, akkor is újra kezdheted!”

S úgy tett, ahogy mondta. A harmadik alkalommal, vagy legfeljebb később, már jóbarátságban voltak. „Ma már a vár be van véve.”

Az áldozat

Lelkiéletem fenntartója az áldozat. Ahol nincs áldozat, ott már settenkedik a halál.

Nézzek csak körül a világban! Sem szeretet, sem hűség, sem hit nem létezhet áldozat nélkül. Ahol nincs áldozat, ott összeomlanak a trónok, meghal a tudomány, posványos lesz az erkölcs, elsatnyul a hit, szertefeslenek az eszmények. Talán így is megfogalmazhatnám: Az emberiség története az áldozatok története. Ábel megüszkösödött gyümölcsseitől kezdve, a haldokló Iphigenián keresztül Krisztusig és Krisztustól a mai napig.

De ha a földi élet, a történelem állandó hullámverése nem lehet meg áldozat nélkül, akkor a lélek sem.

Krisztus földi hivatása, a megváltás, csak áldozat árán valósulhatott meg. Én pedig alter Christus vagyok, aki tovább képviselem a földön az isteni Mestert. A mindennap megújuló szentmiseáldozatnak is én egyik nélkülözhetetlen, tevékeny részese vagyok. Hozzá segítem az Istent ahhoz, hogy vérontás nélküli áldozatát ismételten meghozza az emberekért.

Milyen visszás lenne, ha bennem nem volna meg az áldozat szelleme. Ahol tehát egy pap él, ott áldozatnak is kell lennie: Alaszka hómezőin, a Riviérán, India őserdőiben – mindegy.

Mennyi áldozatot tudnak hozni az emberek pl. csak a tudományért! Orvosok életük kockáztatásával küzdenek ragályos betegségekkel. Hányan görnyednek mikroszkóp lencséje fölött, hogy titkok nyitjára bukkanjanak! Hányan szenvednek el hideget, álmatlanságot napokon át ingoványok nádasaiban, csakhogy megfigyelhessék egy ritka madár életkörülményeit!

Ha beteg vagyok, akkor is tudok áldozatot hozni, úgy, hogy gyöngé testemmel Krisztust sugározom. Mécs László, a költő, írja egy szerzetesről: „Egy vasgyártelepen van egy szaléziánus rendház két páterrel és két fráterrel. Ezek pasztorálják a gyártelep munkásait, hivatalnokait. Voltam ott. Egészséges emberek a pasztorálók. De a legnagyobb hatással nem ők vannak a hívekre. Hoztak oda egy harmincöt éves pátert gyógyulni. Minden szívbaja megvan, ami csak lehetséges. Csont és bőr. Gyönyörűen orgonál. A kórusra úgy viszi fel egy fráter ölben, mint egy gyereket. Szenvedő, derűs ember. Óriási hatással van az emberekre ez a negatív ember, aki betegállományban van. Valahogy mintha jobbá válnék, aki szóba áll vele. A nagyműveltségű gyárigazgató, aki nem is katolikus, elmondta nekem, hogy hetenkint egyszer este elmegy hozzá legalább egy órára, mert lelkiismeret számára, hogy kikapcsolódva a gyári munkából, családi rendből, elbeszélgessen ezzel a beteg páterrel.” (Vigilia, 1941. szept.)

Exemplum esto fidelium ...

Állandóan a fülemben kell csengenie ennek a szónak: példaadás.

Szent Pál írja Timotheusnak: Exemplum esto fidelium!” Hasonló ehhez az Evangélium intelme is: „Videant opera vestra bona et glorificent Patrem vestrum.”

Semmi sem csorbíthatja meg jobban papi tekintélyemet, mint ha a nép azt látja, hogy cselekedeteim és szavaim nincsenek összhangban. A nép szemében mindig csak pap maradok: a templomban, az utcán, a vendéglőben egyaránt. A nép megszokta, hogy cselekedeteimet a templomban természetfölötti szempontok irányítják, jogosan elvárja azonban, hogy természetfölötti indítók vezessen életkörülményeimnek többi mozzanatában is.

Mindig a lelkem kapuján koppanjon a kérdés: mit szólnak ehhez a híveim?

Egy plébánost többször arra kértek a rokonai, hogy menjen el velük néha-néha egy közeli kedves kirándulóhelyre. Ilyenkor így felelt: „A mező tele van dolgozó paraszttal ... Gondold meg: fáradnak, izzadnak reggeltől estig! Mi meg csak úgy a kocsi tetején?! Nem jut eszedbe, mit gondol ilyenkor a paraszt? Ni, milyen jó dolga van a papnak, az uraknak! Egyszóval: nem! Nem lehet naponta tétlenül sétálgatni, kocsizgatni a verejtékezők között...”

Megvalósítása volt ez a breviárium aprószenteki könyörgésének: „Ut fidem, quam lingua nostra loquitur, etiam moribus vita fateatur.”

Don Bosco egy alkalommal meglátogatta Margetti hittudóst. Mikor néhány szobáját gyönyörű, süppedő szőnyegekkel díszesen látta, gyöngéden megjegyezte: „Ó, ezek a szőnyegek! ... Mindmegannyi kenyérré válhatna a szegények számára!”

Boldog leszek, ha lakásomon így beszélnek halálom után az emberek: „A Lélek, mely itt élt, itt lebegett, itt lüktetett, aranyérc és márványból való volt. Fénylő és kemény. És nagyon tudta a parancsolatot: Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, hol a rozsdá és a moly megemészti ...”

Minden pap egy életen keresztül festegeti, alakítja saját lelkének jópásztor-képét. Minden nap arra törekszik, hogy új színt, új ecsetvonást adjon ehhez a festményhez. Az már a saját buzgóságunk függvénye, hogy a mű szépség és tökéletesség tekintetében az ősember barlangkarcolataihoz, vagy mondjuk Munkácsy Ecce Homo-jához lesz-e hasonló.

A jópásztor-kép megfestéséhez legjobb vászon a lélek és az arc. Aki rám néz, lássa meg szememben a gondolkodó szeretet és a hit fényét, érezze meg homlokomon az alázatosság és türelem melegét, s szavamban hallja meg az erőnek, a megnemalkuvásnak kemény pendülését. Csak így lehet jellememnek és vágyaimnak hű összefoglalása Paul Claudel-nek ez a szép versszaka:

„Krisztus papja a tűz, amely lángol,
Krisztus papja az erő, mely le nem gázol.
A keze meleg, puha, könnyeket szárító,
A lelke sudár és biztos villámhárító.”

A szív áldozata

Isten maga a szeretet.

A szeretet és egyben a szerelem törvénye mélységes isteni elgondolásból származik. Megtalálható már a Szentháromság titokzatos valóságában. A szeretet és a szerelem titok; a lélek és a test között áll. Különös terület, ahol a lélek birkózik a test indulataival és ahol a test a magasságok világa felé nyújtózkodik.

Az ember testből és lélekből áll; a szeretet pedig mind a két részhez egyaránt tartozik. Kár tehát a sárba tiporni, a szexualitás mocsarába rejteni, amikor fel is emelhetjük.

A szeretet érzését a lélekből kiszaggatni nem szabad. Akkor nem leszek természetes a szó nemes értelmében. Ha a szeretetet kitépem magamból, ezzel nem válok aszkétábbá, ezzel nem érem el a belső békességet, sőt inkább elsatnyul a lelkem, mint a bimbó, amelyet állandóan marokba szorítanak, hogy virágba ne bomoljék. Miért akarom zúzmarával befödni a fák tavaszi szíromköntösét? Ne öljem meg a szépséget!

Egyszóval: a szeretetet nézzem a lélek szemével! A földi vágyakat a lelkiekben kell elcsitítanom. Nem szabad a szív ellenségévé lennem. Ne engedjem, hogy bennem a pap „agyoniüsse” az embert. Sőt a bennem lévő embert föl kell emelnem a legmagasabb emberi szintre a szintén bennem lévő pap által. Így lesz a lelkem igazán gazdag, emberi és papi méltóságom valóban magasztos.

Legyek az örök szépség szerelmese!

Ne úgy viseljem a coelibátust, mint egy dohos tömlöcöt, hanem mint a király a koronát, mint a mező a vadvirágokat, az ég a csillagot.

Ha ez a korona tövises is, nem baj! Tövisből fonták az Istenemberét is. Ezzel az áldozattal a bennem lévő szerelem-csíra teljesen pozitívvá lesz.

Fáj a lemondás? Természetes. De azért ne legyek letört. Halljam a krisztusi szavakat: „Az én terhem édes, az én igám könnyű.” Ne keressem a kielégületlen földies ízt a művészetben, irodalomban. Sokan csak azért olvasnak el egyes regényeket, hogy legalább így tompítsanak a szív elnyomott fájdalmán.

Gondoljak Fra Angelicóra. Neki a festészet, a színek halk összhangja, az anyag törvényei mind csak eszközüil szolgáltak arra, hogy a lelke állandóan Krisztus közelében éljen. Úgy nézzem én is a szépséget, a művészetet, az elém villanó arcokat, hogy mindezek segítségével közelebb jussak az Istenhez.

Ne felejtsem el: azok az igazán boldog emberek, akik nagy áldozatokra képesek.

Vir Dei

A papnak különösképpen férfinak kell lennie. Férfinak a beszédében és a külsőségeiben. A férfi fogalma egyenlő az őszinte, egyenes, gerinces emberével, akit nem tepernek le az élet küzdelmei. Nem futamodik meg; inkább ösztönöz, küzd, és ha kell, szenved.

Nemcsak a felszentelés előtt kell embernek lennem; kell, hogy az maradjak utána is. Mert az emberek csak attól engedik magukat vezettetni, aki maga is ember.

„Embernek lenni!
Csak embernek, semmi egyébnek,
De annak egésznek, épnek,
Föld-szülte földnek
És Isten-lehellte szépnek.” (Sík Sándor)

Ha nem érünk el eredményeket, annak sokszor az az oka, hogy már nem azon a nyelven beszélünk, amelyet megértenek, hanem messzi, nekik ismeretlen és titokzatos világok harangszava kondul meg a szavunkban. Toronyban és sekrestyében élünk: nem érezzük meg a lelkek pihegését, a szívek gyötrődéseit. Nem kell-e szemrehányást tennem a költő szavaival:

„Csak az fáj mindig jobban,
Hogy önmagamba lassan visszanőttem,
Betokozódtam, elszigetelődtem.
Mint a temetkező selyembogár:
Magam a selymeimbe beleszóttem.”

Mit tett az Isten-ember?

Descendit de coelo!

Nekem is emberré kell lennem. Testesítsem meg a férfias erényeket: a bátorságot, egyenességet, őszinteséget. Már Vergilius is azt mondja: „Si forte vinim quem conspexere, silent!”

Csak mint ember lehetek vezér, és csak a jellemes ember iránt van bizalom.

Hogy férfi legyek, meg kell tanulnom szenvedni. Nietzsche örök ellenségeinek, a papoknak ezt kívánja: „Kívánok nekik szenvedést, elhagyatottságot, betegséget, rossz bánásmódot!” Istennek legyen hála érte! Ezeknek elviselése nagyban hozzájárul ahhoz, hogy ideálok, nemes eszményképek lehessünk.

Nemesnek lenni annyit jelent, hogy több felelősséget hordozunk magunkban, mint mások, és odatartozunk, ahol legnagyobb a veszély. Tulajdonképpen csak egy ellenségünk van: az aljasság.

Csak ha magunkba ötvözzük a tiszta emberiség fogalmát, akkor tudjuk visszaadni az emberek hitét.

Milyen a modern ember?

„A mai ember se tud vallás nélkül élni, de már csak értelmével épít ingatag formákat ennek a halhatatlan vágnak, ha művelt és szelíd, indulataival, ha műveletlen és gonosz. Van benne vallásos hév, de nincs átlátszó hit, van büntudata, de nem ismeri a kegyelmet, tehát bűnbánat helyett bűnbakok után veti magát, van ereje a szenvedéshez, de nem szerez vele magának nyugalmat, van benne tisztaság, de már nem talál hozzá sugárzó emberi testet, van benne szerelem, de földi szerelmében nincs pogány öröm s az éginek nincs halhatatlan íze. A bukott angyalok közt a modern ember a legbukottabb.” (Cs. Szabó L.: Két part, 51. old.)

Ebbe a sűrű, de még nem teljesen elromlott anyagba, a modern ember lelkeségébe kell beoltanom a hitet; ehhez pedig férfi kell.

Nem menekülhetek ki tehát a világból, mert benne kell élnem. Ideküldött az Isten, hogy a föld sója legyek és élesztő a kenyérben.

Ha az Evangéliumot úgy akarjuk megismertetni és megszerettetni a modern emberrel, mint „nagy örömet”, akkor magunkon kell viselnünk a Szentlélek ajándékainak jeleit.

„Hagyjátok világosságtokat világítani!”

Szűz Mária és a pap

Eszembe ötlök egy jelenet a történelem lapjairól...

Az üszökké hamvadt Magdeburgba, amelyet a menekülő svéd csapatok gyújtottak fel, bevonulnak Tilly győztes hadai. Miközben az ezredek harsogó zeneszóval viszik be zászlóikat a dómba, a városon kívül, a sáncokon Te Deum-ot dörögnek az ágyúk. A protestáns prédikátor, dr. Beke ott áll az ismét katolikussá lett dóm ajtajában. Ott benn a katolikusok miséje zeng, odakünn pedig az elpusztított város fekszik porrá égve. A dóm kapui felett még mindig állnak azok a képek és szobrok, amelyeket a protestánsra lett Magdeburg meghagyott az ősi dómból, a pápista Mária és a szentek. A protestáns pásztor lelkében harag, dac és gyűlölet viharzik. De egyszer csak a dóm óriási mélyén megszólal egy gyenge és törékeny hang, a misét mondó fiatal jezsuita hangja: Credo in unum Deum – és a kórus dörögi tovább: Patrem omnipotentem ... et invisibilem. Ezt dörögi: a régi, a nagy, a hajdan még közös Egyház hitvallását, a niceai hitvallást, amelyet ő maga is annyiszor elmondott. És amikor tovább zengett a himnusz, ezeknél a szavaknál: „És testet öltött a Szentlélek által Szűz Máriától” – a protestáns lelkész életében először térdre veti magát, fölnéz a Mária-szoborra és felkiált: „Győztél, hatalmas pápista asszony!” (Gertrud v. Le Fort: A magdeburgi menyegző)

Kell, hogy az én lelkemen is győzedelmeskedjék a Szeplőtelen.

Az Angyali üdvözlés szavain elmélkedve, vonjak csak párhuzamot a Boldogságos Szűz és én közöttem.

a) „A Szentlélek száll Tereád” – halljuk Gábrriel főangyal szavát. Ezért is olyan fenségesen szép az élete. Hogyan lesz illatos, bájos a világ? Úgy, hogy megérezkíti a Teremtő elgondolását. A Boldogságos Szűz lelke pedig azért olyan kimondhatatlanul szép, mert a Szentlélek kegyelme virágozik ki benne. Titokzatos jegyese ott pihen állandóan a lelkén, mint a gerle a fészek pihéin. Ilyen értelemben mennyire hasonlítok én is a Boldogságos Szűzhez, hiszen a szentelés alkalmával a Szentlélek szállt az én lelkembe is.

b) „A Magasságbeli ereje megárnnyékol téged” – halljuk tovább az angyal szavát. Hányszor magamon érezhetem én is az Isten erejét! Amikor sokat szenvedek, amikor a kísértések, lelki vívódások éjszakáján csak távoli gyászharangok zúgását hallom, ki van ilyenkor mégis velem és nem hagy elesni, elveszni? A Magasságbeli ereje!

c) „És fiat szülsz.” – Ó, az az első karácsony-éjszaka! Mennyi melegség árad a földre. Évezredes jégpáncél olvad fel, mert megszületett az üdvözítő a Szűztől. Gondolkozzam el azon: ez a nagy titok csak egyszer történt meg a Boldogságos Szűz bekapcsolásával, az én kezem között pedig, az oltár fehér vásznán, mindennap újra megszületik Krisztus.

„Ó, mily tiszteletreméltó a papok méltósága – mondja Szent Ágoston –, akiknek kezében, mint a Szűzanya méhében, megtestesül az Isten fia.”

És milyen szépen fejtegeti ezt a méltóságot Ferrarai Szent Vince is: „A Boldogságos Szűz csak egyszer nyitotta meg az eget, a pap minden szentmisében. A pap hatalma nagyobb, mint a Szűzanyáé, mert a Szűztől megszületett Krisztus alá volt vetve a halál törvényének, az oltáron megszületve pedig nem szenved és nem halandó.”

d) Mária így válaszolt a csodálatos szavakra: „Íme az Úr szolgáló leánya.” – Én is, a pap, szolga vagyok: a kenyér és a szó szolgálója. Töltsön el a mélységes alázat érzése, amikor III. Ince pápa szavaira gondolok: „Jóllehet a Szent Szűz kiválóbb volt, mint az apostolok, az Úr mégsem neki, hanem az apostoloknak adta a mennyország kulcsait.”

A hittitkok, a dogmák világánál rádöbbenhetek hatalmas méltóságomra, amely még a Szent Szűzét is felülmúlja.

De éppen itt van a csodálatos paradoxon: ezt a méltóságot csak úgy érhetem el, csak úgy tehetem teljessé, ha forrón ég bennem a Mária- tisztelet!

Juxta crucem

Rágondolok arra a nagycsütörtöki éjszakára. A pálmafák levelein szétcsurran a telihold ezüstje... A sakálok ordítása és az őrségen álló legionisták kiáltása hallatszik. Az isteni üdvözítő meggyötört arcáról véres verejtékcseppek hullanak a mohás sziklára... A tanítványok pedig alszanak; nem törődnek vele.

Aztán látom a másnapi megostorozást. Odaviszik a piac közepére, a kőoszlophoz, a helytartó palotája mellett, és megostorozzák, római szokás szerint hatvanhat csapással. Hogy csorog a vére a szégyenfára és le a dinnyehéjak közé! És nincs senki, aki balzsamot öntsön a sebére, pedig Palesztina olajtermő ország ... Nem jönnek azok sem, akiket meggyógyított ...

Szemléljem a kaszányaudvart is, a durva közlegényeket. Piros palástot adnak rá. Honnét veszik? Talán Tyrusból, ahol a bíbor hazája van? Dehogy! Csak egy ócska katonaköpeny. Majd trónra ültetik. Van ott néhány kőoszlop vaskarikával. Az állatokat szokták odakötni vagy a fogságra ítélt legionistákat.

Azután elindul a menet. A Golgotára viszik. Tavasz van. A távolban hegyek kéklenek. Amint megy, piros vérvirágok nyílnak ki a szürke porban. A tömeg pedig belelép az isteni vérbe.

És ott fenn a dombtetőn ráfektetik a két összeácsolt gerendára. Kifeszítik a kezét, amely annyi bánkódót megsimogatott, a lábát, amellyel körüljárt, jót cselekedvén.

Milyen ellentét! Az Isten adott nekünk egy gyönyörű világot, csillagos eget, mi pedig keresztet adunk az üdvözítőnek.

Elhangzanak a kalapácsütések ... A visszhang zajára megriadt fehér galambsereg röppen a magasba.

Egy aszkétikus író kissé merész hasonlattal így fogalmazta meg ezt a véres tragédiát: a szeretet szinte eszteleenné tette az Istent. Lemond a hatalmáról, nem szabadítja ki magát. Éppen ezek a bilincsek tesznek szentté!

Gondoljam el: mit áldoz értem az üdvözítő?

Életét, becsületét, szépségét, barátait, véré, hatalmát, szentségét...

A kereszten mindenét nekünk adja. A fiúnak anyát ad, az anyának fiút. Veronikának odaadja az arcképét, a zsidóknak a ruháit, a latornak bűnbocsánatot...

Ne felejtsem el: a keresztre szükségem van, a kereszt kell! Csak úgy tudom elérni a hajnalt, ha áthatolok a szenvedés ijesztő, sötét éjszakáján.

A harctéren történt, hogy ütközet után egy erdei tisztásra hordták össze a sebesülteket. Az egyik honvéd észrevette, hogy a közeli fa mellett egy kereszt áll. Odapihegi a mellette fekvőnek: Bajtárs, nézd, ott van a Krisztus! Vérében fetrengve, iszonyatos kínok között ez is odafordul. Aztán továbbadja a nagy, vigasztaló örömet a legközelebbi sebesültnek: Bajtárs, ott van a Krisztus! Alig telt bele félóra és kialakult egy gyönyörű sor: a keresztre néző, sebesült honvédek vonala.

Nehéz perceimben néztek a keresztre, akkor a szenvedés sem nehéz!

„Legeltessétek Isten nyáját... szívből, mint a nyáj példaképei” (1Pét 5,2–3)

Ne felejtsem el: áldozatos életem nagymértékben hatással lehet a hívek erkölcsösségére. Az életszemléletem világít, mint az utcai villanylámpa, amely megkönnyíti a tájékozódást. Ne higgyem, hogy a bűn csupán a testtől származik. Sokkal jobban megközelítem a valóságot, ha azt állítom: a bűn a lélek lehullása az Isten öléből. A Szentírás dicséri a testet: „tagjaitok a Szentlélek temploma, kit az Istentől vettetek... Dicsőítsétek meg és hordozzátok az Istent testetekben.”

Tehát theophorosszá, istenhordozóvá kell lennem!

Olyanná kell magam alakítanom, hogy a hívek észrevegyék bennem a szépséget, mint valami csodás dallamú éneket, amely a tárt ablakon és a fehér csipkefüggönyökön keresztül kiárad az utcára, és aki hallja, az nem tudja elfelejteni.

Példaképek lebegnek előttem, papi életek ...

Gondoljak azonban arra, hogy Don Boscónak, Sonnenscheinnek, Bangha Bélának külön élethivatásuk volt. Ezeket nem kopírozhatom le, mert az Isten eredetiséget vár tőlem: sajátos színt, a léleknek másoktól elütő öltözetét. Ha hagyom magamban szabadon működni a kegyelmet, akkor az az egyéni szín bennem is kialakul úgy, ahogy azt az élet üteme és az egyéniségem megkívánja. Mint ahogy a szegfű sajátos illata és alakja is kifomálódik a föld különböző anyagából.

Vannak azonban bizonyos tulajdonságok, amelyeknek minden papban meg kell lenniük. Ilyen pl. a jámborság.

A jámbor pap minden időknél eszményi alakja, mert a jámborság fogalma annyit jelent, hogy egészen közelállók az Istenhez.

Kik előtt térdel le átszellemült arccal a nép?

Asszisi Szent Ferenc, az arsi plébános, Don Bosco és a többi jámbor pap előtt.

A pap jámborsága kell, hogy különös fénybe burkolja a körülötte élő híveket is, mint ahogy az erdei tisztáson lobogó máglya aranyossá teszi a belerévedő arcokat.

A pap jámborságát híven megmutatja a szentmise elmondásának módja. A jelenlévők azonnal megérik, hogy Krisztussal együtt ünnepelve, vagy megszokott gyakorlottsággal „iparilag” mutatom be a legszentebb áldozatot, mint egy közömbös, fásult színész. Ahogy misézem, éppen úgy szolgálom ki a szentségeket is.

A hívek vágyódnak arra, hogy a szentmise méltóságos legyen. Talán nem értenek latinul, de azért az ősi szavakon azonnal megérik a lélek jámborságának melegét.

A lelkem olyan, mint a villanykörte: csak a személyes jámborság beáramlása után kezd el izzani és másoknak világítani.

Az imádságomat pedig jellemezze a bizalom és a szeretet. „Az imádság célja – mondja Szalézi Szent Ferenc –, a lélek egyesülése Istennel.” A Szentírás pedig arra int, hogy „a szív egyszerűségével keressük Őt.”

A bizalommal telt imádságnak szép példáját mondja el önéletrajzában Huysmans.

Amint a trappista kolostor apátja odamegy az évek óta istállóban dolgozó öreg Simeon testvérhez és arra kéri, hogy imádkozzék egy betegért, az öreg szerzetes így válaszol:

– Annak az imádságnak, amit az ember engedelmességből mond, nagyobb ereje van, mint a többinek. Ezért kérem önt, főtisztelendő Atyám, mondja meg nekem, mely imádságokat mondjam el.

– Imádkozzék három Miatyánkot és három Üdvözlégyet, – feleli az apát.

Az öreg lehajtja a fejét és így szól:

– Egy egyedüli Miatyánk és egy Üdvözlégy – buzgón imádkozva –, elég. Ha az ember többet akarna mondani, az a bizalom hiányát jelentené!

És Huysmans megjegyzi, hogy ez a testvér állandó csodás légkörben élt s mint egy második Assiszi Szt. Ferencnek, röpködő madárkából állandó korona díszítette a fejét.

A szalézi aszkézis vallomása is az imáról Szt. Ágoston szavai alapján röviden ez: „Inkább téged keres az Isten, mint a Te ajándékodat.”

Árassza lelkem a jámborságnak és a bizalomnak illatát! Mert az élő himnuszává válik, amely nem hasonlítható a hanglemezek olcsó örökkévalóságához.

A halálos bűn a pap életében

a) Milyen rettenetes a halálos bűn a papi életben! Hiszen azt mondja rólunk a Szentírás, hogy mi „a világ világossága” vagyunk. Szent Pál pedig mintha csak nekem írná: „Nos hát te, aki más tanítasz, önmagadat nem tanítod?” (Róm 2,21)

Nem mondhatom: Ignorans feci...

Gondolok-e arra, hogy a pap bűne mily nagy hálátlanság!? „Mert ha ellenségem szórna reám átkokat, azt elviselném könnyedén; és ha gyűlölőm mondana rám nagyokat, előle talán elrejtőzném. De te, ki velem egyet akartál, vezetőm és bizalmasom voltál, ki velem együtt etted az édes étkeket...” (Zsolt 54,13) – hangzik szemrehányóan az Úr szava.

Ha halálos bűnt követek el, hűtlen leszek a Mesterhez. „Mi dolog az, hogy az én szerelmesem oly sok gonoszsgot művel az én házámban?”

b) Mit veszíték el a halálos bűn által?

1. Az Úr barátságát.

2. A lelke szépségét. „Decidit corona capitis nostri.” „Haecce est nobis perfecti decoris.” „Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus?” (Therentius.)

3. A lelke életét. „Animam tuam, miser, perdidisti; ipse ambulans funus tuum portare coepisti; et non acriter plangis! non jugiter ingemiscis! (Szent Ciprián)

c) Milyen örvénybe zuhanok?

„Grandis dignitas sacerdotum, grandis ruina si peccant.” (Szt. Jeromos)

„Quid altius coelo? De coelo cadit, qui in coelestibus delinquit.” (Chrysologus Szt. Péter)

„O te miserum, si haec sentis, miseriorem si non sentis.” (Szt. Ágoston)

„Nullum puto maius praeiudicium, quam a malis sacerdotibus tolerat Deus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare se exempla pravitatis cernuit; quando ipsi peccamus, qui compescere peccata debuimus.” (Szt. Gergely)

Ellensége leszek a lelkeknek: „Considerate quid de gregibus agatur, quando pastores lupi fiunt” (Szent Gergely)

d) Következmények:

„Si ei, qui unum aliquem duntaxat offenderit, expedit, ut mola asinaria suspendatur a collo ipsius, ac demergatur in profundum maris: qui non unum, non duos, non tres tantum, sed iam multos etiam papulos perdiderint, illis quid tandem fiat?” (Aranyszájú Szt. János)

A szépség kapujában

A legnehezebb dolog itt a földön: a halál. Búcsút mondani mindennek, amihez oly sok színes szállal kapcsolt bennünket az élet; a nekünk megszokott „verőfényből” elindulni egy ismeretlen, sötét táj felé. Meghalni akkor, amikor még szeret bennünket az élet, amikor még virágosan bólogat az ifjúság fája és még ízesen piroslanak a munkás esztendők gyümölcsei.

Igen, ez nagyon nehéz.

Sokkal könnyebb alkotni, dómokat építeni és őserdőket irtani.

Az ember lelke remegve áll meg a halál előtt: az őseMBERÉ és a modern emberé egyaránt. Csak egy ember élt idáig, akinek nem volt nehéz a halál gondolata: Krisztus.

Megtanított bennünket arra, hogy ez a világ nem világ, ez az élet nem élet. Túl a csillagos égen, a báránnyelű fokról fölött, ott van az igazi élet: a civitas Dei.

Mindaz, ami itt a földön történik, csak hasonlít csupán az igazi élethez, olyasféléképpen, mint ahogy a filmen mosolygó arc is hasonlít az élő emberhez. De szürke, csak pillanatokig tart; egyszerű, színtelen árnyék.

Ha valóban belém ivódnék a gondolat: a halál pillanatában tárul ki előttünk igazán a szépség kapuja!

Pedig mennyire szeretjük itt a földön a szépet! Tekintetünk odasimul egy-egy üde, virágzó almafához, egy-egy finomszínű képhez. Elcsodálkozunk a hajnal pirosságán a zsolozsmázó Balaton felett. Érezzük, minél többet raktározunk el magunknak a földi szépségből, annál gazdagabbak lettünk, színesedett a lelkünk. Plátó szerint a szépség utáni lelki éhség jele annak, hogy az ember magasabb, nemesebb életre hivatott. Tudjuk: nem azért élünk, hogy az életet „szebbé” tegyünk – a szó világi, anyagi értelmezésében –, azonban az eredeti szépség isteni. A szép inkább isteni, mint a rút. Vajon kétségbe vonhatja-e ezt valaki? A szépségnek ez a nemes szomjúhozása festette meg Ráfaellel a Sixtusi Madonnát, vezette Michelangelo vésőjét és ihlette meg azokat az ismeretlen művészeket, akik a dómok köcsipkeit faragták.

Mi tehát nem égetjük el Van Gogh és Cézanne képeit, Babits verseit és nem is terítünk fekete szőnyeget a vadvirágos mezőre!

Nem! Mert mi szeretjük a szépet, és szereti az Egyház is, amely védelmezője volt a véres-füstös századokban.

Ne tagadjam meg tehát magam a halálos ágyon sem!

A halál nem eltorzulás, nem elsüllyedés sötét, feneketlen tárnákba. Nem! A halál élet és szépség, még akkor is, ha ez paradoxonnak látszik. Elébelem áll az örök szépség forrása: az Isten, és kézen fog a szépszeretet anyja, Mária.

Ha nagyon sokáig élnék, a valóság tárgyilagos érzésével mondhatnám el halálom pillanatában Szent Ágoston sóhaját: „Ó, örök, változatlan Szépség, jaj, de későn ismertelek meg Téged!”

Higgyem a költő szavát:

„Úgy volna szép,
Ahol kiki legörömebb állt,
Ahol erőben, szeretetben
Leginkább önmagába talált,
Ottan fogadja szépen, szabadon,
Büszkén a halált.
Szószéken a pap...” (Reményik Sándor)

„Statutum est ...”

Egyszer elkövetkezik a pillanat, amikor elszakad minden szál, minden színes kötelék, amely idekötött az élethez: a föld szépségeihez, az emberekhez, a munkakörömhöz. Döbbenetesen kijózanító tárgyilagossággal lelken üt a vanitatum vanitas fogalma. Most is akármerre nézek, mindenütt a halál leheletét érzem: a lepergő levélben, az elhervadt virágban, a kórházi műtőtermek fehér ajtóinak mögött és a sírkeresztek halmai alatt egyaránt.

„El van határozva, hogy az emberek egyszer meghaljanak és utána az ítélet.” (Zsid 10,27)

Mi az élet? Gyümölcs, amely lehull, tüzes szikra, amely pernyévé szürkül.

Egyszer ott fekszem a halálos ágyon, azon a különös oltáron, amelyen bemutatom az utolsó áldozatot. A szememre ereszkedő sötét borulaton át még látom a könyveimet, a falon függő keresztet. Még megpillantom egyik paptársam fehér karinge fölött a lila stólat, a körülálló személyeket. Nem leszek egyedül; jön ez őrzőangyalom, de jön a sátán is, „mert hozzátok szállt le az ördög nagy haraggal, tudván, hogy kevés ideje vagyon.” (Jel 12,12)

Hallom a hangokat: az óra szelíd ketyegését, az értem patakzó imát, ziháló lélegzetemet és talán, mint mennyei világok hívó szavát, az értem megkonduló halálharangot is.

Aztán körülvesz a halál csendessége ...

Nem tudni, mikor jön el ez a pillanat. Lehet, hogy virágos tavasszal vagy didergető télen, kaszapengés vagy őszi lombhullás idején.

Azt sem tudom, hogy milyen körülmények között halok meg. Liguori Szent Alfonz említ egy papot, aki az oltárnál lehelte ki lelkét, amikor éppen ezeket a szavakat mondta: Judica me, Deus! Ítéld meg, Uram!

A halál pillanatától függ az örökkévalóság. Ha jól halok meg, boldog lesz az egész örökkévalóságom. Ha boldog lesz a halálom, akkor milyen vigaszomra szolgál az a tudat, hogy kicsi voltam az emberek szemében és szerény volt a munkaköröm. Rám is illenek majd a zsoltár szavai: „akik könnyek között vetnek, aratáskor örvendeznek. Akik sírva indultak, mentek elvetni magvaikat; megjönnek majd, ujjongva jönnek meg, és hozzák kévéiket.” (Zsolt 125,6)

Ha pedig rosszul halok meg, mit használ az emberi dicsőség, a siker és az egész papságom?!

A keserű és a boldog halál

I. Az érdemtől függ, hogy a kettő közül melyik lesz az osztályrészem. Melyik papnak kínos, keserű a halál? Annak, aki rosszul élt.

a) A halálos ágyon, mint valamilyen színes film pereg le előttem a múltam.

Látom az első szentáldozásomat, amikor tiszta, fehér szívvel simultam az Üdvözítő keblére. Megvillan előttem az a boldog perc, amikor először csírázott ki lelkemből a hivatás gondolata. Ó, milyen szépek is voltak azok a vágyakozással teljes esztendő! Aztán jöttek a szemináriumi évek: rám rakódott a dogmák zománcos, kemény szépsége. És – ó, felejthetetlen perc! – Az én első misémen is felsikoltott a csengő... De aztán hogyan is volt? Kezdem elhanyagolni a kegyelmet. Hagytam, hogy lelkem liliomai közé sziszegő kígyók surranjanak. Talán bűnbe estem: Rossz szokások és kirívó hibák permeteztek kormot életemre. Gyöngyöket dobáltam a sárba ...

b) De látom a halálos ágyon a jelenlevő dolgokat is. A breviáriumot. Valamikor mennyire szerettem. Amikor fáradt voltam, üdülést nyújtott; a meleg imák visszaadták erőmet, mint a fáradt vándornak a hegyi patak vize. Látom a könnyű fajsúlyú regényeket, amelyeket csak azért olvastam, hogy kielégítsem éhes képzeletemet. Ott van a kereszt is az íróasztalomon. Milyen régen csókoltam meg utoljára!...

c) És megborzongat a félelem a jövő ítélettől. Joggal! Mert a legnagyobb bukása a legrettenetesebb.

II. Milyen boldog az, aki szépen élt, és a halál pillanatában az Istenhez tér meg.

a) Előtte is elsuhan a múlt. Még egyszer megköszöni Istennek a sok fáradságot, üldözést és megvetetést, amelyet Isten dicsőségére és a lelkek üdvösségéért szenvedett. Mint gyönyörű koszorú közeledik feléje a tettei és szavai nyomán megtért lelkek örvendező serege. Milyen jól esik most, hogy valamikor megsimogatta, megvigasztalta a vérző szíveket! Azután eszébe jutnak azok a fiatal lelkek, akikben lánggra csiholta a papi hivatás szikráját.

b) Látja a jelenlevő dolgokat: a keresztet és a Boldogságos Szűz képét, amely előtt annyiszor ontotta a bűnbánat könnyeit. A breviárium ebben az utolsó pillanatban is úgy tekint rá, mint hűséges élettársára: egymást keresték örömben és bánat idején.

c) A jövőre vonatkozólag pedig az örök boldogság az erős reménye. Még csak néhány pillanat, és ott áll előtte a világmindenség Ura, aki öröktől fogva szerette és apostolául választotta.

„Boldogok, akik az Úrban halnak meg!”

Ne felejtsem el, hogy a testi halált meg kell előznie a lélek halálának, olyan értelemben, hogy még a földi élet idején meg kell halnom a világ számára: meg kell ölnöm magamban a helytelen vágyakat. Ez a halál akkor történik meg, amikor elmondhatom Szent Pállal: „Élek, de már nem én, hanem Krisztus él bennem.”

Aki nem él Budapesten, az természetes, hogy nem halhat meg Budapesten, és aki nem él az Úrban, az nem is halhat meg Őbenne.

Krisztusban élni pedig annyit jelent, hogy az Isten kegyelmében legyenek, szeressem törvényeit, és teljesítsem akaratát.

Az élet folytonos halál: minden nap meg kell halnom a világ, a test és önmagam számára. Ha így élek, akkor a híveim is megsiratnak halálom után.

Egy vasúti kocsiban két öreg magyar beszélget.

– Nálunk az idén nem lesz gyümölcs ...

– Miért? – kérdezi rövid hallgatás után a másik.

– Mert meghalt a papunk!

– ?

– Meghalt koratavasszal. Nagyon szerette a nép. Még nem volt virág sehol a faluban, csak a gyümölcsfák feseltek. Leszedték hát mind az illatos ágakat. Azt tettük a sírjára... Mert igen jó ember volt. Ezért nem lesz gyümölcs nálunk az idén ...

Kedves, legendába való történet.

Ó, ha ilyen lenne az én életem és halálom is!